

QUẢN LÝ HOẠT ĐỘNG PHỐI HỢP GIỮA NHÀ TRƯỜNG VÀ GIA ĐÌNH TRONG GIÁO DỤC KỸ NĂNG TỰ PHỤC VỤ CHO TRẺ MẦM NON

Phùng Thị Ánh Nguyệt
Trường MN KIC Montessori Việt Nam, Mỹ Đình, Nam Từ Liêm, Hà Nội
Email: nguyetpta80@gmail.com

Tóm tắt: Giáo dục kỹ năng tự phục vụ cho trẻ mầm non là yêu cầu quan trọng trong thực hiện chương trình giáo dục mầm non tại các nhà trường. Việc hình thành và phát triển kỹ năng tự phục vụ cho trẻ mầm non đòi hỏi phải có sự thống nhất về tác động của giáo dục nhà trường với giáo dục gia đình. Chính vì vậy, để thực hiện tốt mục tiêu giáo dục kỹ năng tự phục vụ cũng như những kỹ năng khác cho trẻ mầm non, sự phối hợp giữa nhà trường và gia đình là yêu cầu quan trọng trong quản lý nhà trường. Bài báo này phân tích những yếu tố ảnh hưởng đến hoạt động kết hợp giữa nhà trường với gia đình, những khó khăn và biện pháp nhằm tăng cường hiệu quả phối hợp giữa nhà trường với gia đình trong việc giáo dục kỹ năng tự phục vụ cho trẻ mầm non.

Từ khóa: Kỹ năng tự phục vụ, giáo dục kỹ năng tự phục vụ, phối hợp giữa nhà trường và gia đình trong giáo dục.

MANAGING THE COORDINATION BETWEEN SCHOOL AND FAMILY IN TEACHING SELF-SERVICE SKILLS TO PRESCHOOL CHILDREN

Phung Thi Anh Nguyet
KIC Montessori Vietnam Preschool, My Dinh, Nam Tu Liem, Ha Noi
Email: nguyetpta80@gmail.com

Abstract: Teaching self-service skills to preschool children is a crucial requirement in implementing the preschool education program in schools. The formation and development of self-service skills in preschool children require a unified approach between school education and family education. Therefore, to effectively achieve the goal of educating self-service skills as well as other essential skills for preschool children, the collaboration between school and family is a key requirement in school management. This article analyzes the factors affecting the coordination between schools and families, the challenges encountered, and measures to enhance the effectiveness of school-family cooperation in teaching self-service skills to preschool children.

Keywords: Self-service skills, education of self-service skills, school-family coordination in education.

Nhận bài: 19/01/2025

Phản biện: 15/02/2025

Duyệt đăng: 18/02/2025

I. MỞ ĐẦU

Kỹ năng tự phục vụ là một trong những kỹ năng quan trọng cần hình thành cho trẻ mầm non để giúp trẻ hình thành tính tự lập, phát triển kỹ năng vận động, hình thành thói quen và tính kỷ luật cho trẻ. Mặt khác, khi trẻ được hình thành và phát triển kỹ năng tự phục vụ sẽ giúp trẻ nhận thức được trách nhiệm của mình đối với bản thân và xung quanh, từ đó giúp trẻ dễ hòa nhập và hợp tác tốt hơn khi tham gia các hoạt động tại trường mầm non cũng như ở các môi trường xã hội khác. Giáo dục kỹ năng tự phục vụ là một nội dung quan trọng trong chương trình giáo dục mầm non hiện hành, được thực hiện thông qua các hoạt động giáo dục đa dạng trong nhà trường. Tuy nhiên, do trẻ mầm non mới ở giai đoạn hình thành kỹ năng, những hành vi của trẻ cần được củng cố thường xuyên, liên tục ở những tình huống, bối cảnh khác nhau. Thời gian của trẻ mầm non phần lớn là ở trường và ở nhà, những kỹ năng tự phục vụ của trẻ cần được củng cố ở cả hai môi trường này. Vì vậy, để thực hiện nội dung giáo dục kỹ năng tự phục vụ

của trẻ, các trường mầm non cần có các biện pháp để quản lý hiệu quả sự phối hợp giữa nhà trường và gia đình để tạo ra tác động giáo dục thống nhất, hình thành kỹ năng, thói quen bền vững cho trẻ.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Giáo dục kỹ năng tự phục vụ cho trẻ mầm non

Theo Chương trình giáo dục mầm non hiện hành, nội dung giáo dục kỹ năng tự phục vụ cho trẻ mầm non tập trung vào việc hình thành và phát triển các kỹ năng cơ bản để trẻ có thể tự lập trong sinh hoạt hàng ngày. Nội dung giáo dục kỹ năng tự phục vụ cho trẻ mầm non được xây dựng phù hợp với đặc điểm của trẻ cũng như mục tiêu, yêu cầu cần đạt đối với trẻ ở từng độ tuổi. Cụ thể, đối với trẻ nhà trẻ (từ 24 - 36 tháng), mục tiêu giáo dục kỹ năng tự phục vụ chủ yếu là giúp trẻ hình thành thói quen tự làm những việc đơn giản, phù hợp với lứa tuổi, từ đó phát triển tính tự lập và kỹ năng vận động tinh. Trẻ được hình thành các kỹ năng chính ở mức độ đơn giản: Kỹ năng ăn uống (tự cầm thìa

xúc ăn, cầm cốc uống nước; ngồi ăn đúng chỗ, biết lau miệng sau khi ăn...); Kỹ năng vệ sinh cá nhân (tập rửa tay trước khi ăn và sau khi đi vệ sinh; tập tự cởi giày dép và xếp gọn gàng...); Kỹ năng mặc và cởi quần áo (tập cởi và mặc những trang phục đơn giản, ví dụ: áo chui đầu, quần thun...); Kỹ năng sắp xếp đồ dùng cá nhân (tập cất đồ chơi sau khi chơi; biết để mũ nón, giày dép đúng chỗ quy định...). Đối với trẻ mẫu giáo 3-4 tuổi, mục tiêu nhằm giúp trẻ thực hiện thuần thục hơn các kỹ năng tự phục vụ cơ bản và bước đầu hình thành ý thức tự giác trong sinh hoạt hàng ngày. Yêu cầu với các kỹ năng tự phục vụ được nâng cao hơn. Về kỹ năng ăn uống, trẻ biết tự lấy thức ăn vừa đủ và ăn gọn gàng, biết tự dọn khay ăn sau khi dùng xong; về kỹ năng vệ sinh cá nhân, trẻ biết tự rửa tay bằng xà phòng đúng cách, tập tự chải đầu gọn gàng; về kỹ năng mặc và cởi quần áo, trẻ tự mặc được quần áo, đi giày dép (loại không có dây buộc); về kỹ năng sắp xếp đồ dùng cá nhân, trẻ biết cất dọn đồ chơi và dụng cụ học tập vào nơi quy định; tự cất ba lô, mũ nón gọn gàng. Đối với trẻ mẫu giáo 4 - 5 tuổi, mục tiêu phát triển kỹ năng tự phục vụ ở mức độ cao hơn, khuyến khích sự chủ động và ý thức trách nhiệm của trẻ đối với bản thân và môi trường xung quanh: Kỹ năng ăn uống (biết sử dụng thìa, thìa thành thạo, tự lau bàn ăn sau khi dùng bữa); Kỹ năng vệ sinh cá nhân (tự đánh răng, rửa mặt đúng cách; biết tự gấp khăn mặt, gấp chăn màn gọn gàng); Kỹ năng mặc và cởi quần áo (tự mặc quần áo có khóa kéo hoặc cúc bấm; tự buộc dây giày đơn giản); Kỹ năng sắp xếp đồ dùng cá nhân (biết giữ gìn và sắp xếp đồ dùng cá nhân ngăn nắp; tham gia vệ sinh lớp học đơn giản như quét nhà, lau bàn ghế...). Đối với trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi, mục tiêu giáo dục hướng đến phát triển kỹ năng tự phục vụ một cách hoàn thiện hơn, chuẩn bị cho trẻ sẵn sàng bước vào môi trường tiểu học với tính tự lập và kỷ luật cao. Với kỹ năng ăn uống, trẻ biết tự lấy suất ăn và biết chia sẻ khi ăn uống, biết sử dụng khăn lau miệng, khăn lau tay khi cần thiết. Về kỹ năng vệ sinh cá nhân, trẻ cần tự giác đánh răng, rửa mặt hàng ngày, biết tự gội đầu với sự hỗ trợ ít của người lớn. Với kỹ năng mặc và cởi quần áo, trẻ cần thành thạo trong việc mặc đồng phục, buộc dây giày phức tạp hơn, biết gấp quần áo gọn gàng. Về kỹ năng sắp xếp đồ dùng cá nhân, trẻ cần biết chuẩn bị đồ dùng học tập (sách, bút) một cách ngăn nắp, tham gia trực

nhập lớp học và biết giữ gìn vệ sinh chung [1].

Để giáo dục kỹ năng tự phục vụ cho trẻ, giáo viên mầm non cần kết hợp nhiều phương pháp giáo dục như làm mẫu và hướng dẫn trực quan, trong đó vào viên làm mẫu từng bước, sau đó hướng dẫn trẻ thực hiện lại. Giáo viên cần tạo điều kiện cho trẻ thực hành thường xuyên, có thể kết hợp phương pháp học qua trò chơi để tăng sự hứng thú cho trẻ. Đồng thời, giáo viên cần khích lệ, động viên trẻ tự làm và khen ngợi khi trẻ làm tốt để tạo động lực.

Nội dung giáo dục kỹ năng tự phục vụ trong chương trình giáo dục mầm non không chỉ giúp trẻ phát triển kỹ năng sống cần thiết mà còn góp phần hình thành nhân cách, tính tự lập và ý thức trách nhiệm cho trẻ từ những năm đầu đời. Để giáo dục kỹ năng tự phục vụ cho trẻ, giáo viên mầm non cần kiên nhẫn và tạo môi trường an toàn, thoải mái để trẻ tự tin thực hiện, tôn trọng đặc điểm cá nhân của trẻ đồng thời có sự điều chỉnh yêu cầu phù hợp với độ tuổi và khả năng của từng trẻ.

Bên cạnh đó, để giáo dục kỹ năng tự phục vụ cho trẻ, gia đình có vai trò đặc biệt quan trọng. Gia đình là môi trường đầu tiên, nơi hình thành kỹ năng, thói quen của trẻ. Thói quen, giá trị sống, và cách ứng xử của bố mẹ trong gia đình tạo nên nền tảng cho trẻ học hỏi. Các kỹ năng quan trọng như tự phục vụ, giao tiếp, ứng xử xã hội, giải quyết vấn đề, tư duy sáng tạo... đều được trẻ quan sát và học theo nhiều từ chính những người thân trong gia đình. Để trẻ hình thành, phát triển tốt kỹ năng tự phục vụ, cha mẹ, người thân cần tạo cơ hội cho trẻ thực hành hàng ngày. Thay vì làm giúp, cha mẹ nên khuyến khích trẻ tự thực hiện các công việc cá nhân như: mặc quần áo, đi giày dép, tự xúc ăn, cất đồ chơi sau khi chơi... Cha mẹ cần chấp nhận việc trẻ làm chưa hoàn hảo (ví dụ: mặc áo ngược, làm đổ thức ăn), đồng thời kiên nhẫn chỉ dẫn lại mà không trách mắng hay làm thay. Gia đình cần thống nhất thiết lập thời gian biểu cho trẻ để xây dựng thói quen sinh hoạt hằng ngày như giờ ăn, giờ ngủ, giờ chơi, giờ làm vệ sinh cá nhân... giúp trẻ hình thành nề nếp và ý thức tự giác. Cha mẹ cũng cần kiên nhẫn nhắc nhở trẻ thường xuyên để tạo thành thói quen, tránh bỏ qua hoặc làm thay khi trẻ chưa làm đúng. Ngoài ra, để trẻ dễ dàng tự lấy và cất đồ dùng cá nhân, cha mẹ nên bố trí giá treo quần áo, kệ để giày dép, bàn chải đánh răng... ở độ cao phù hợp với trẻ. Trong gia đình,

cha mẹ nên sử dụng các vật dụng an toàn, dễ sử dụng cho trẻ như cốc uống nước nhỏ, thìa đĩa nhẹ và vừa tay, quần áo có khóa kéo hoặc cúc bấm đơn giản. Hàng ngày, cha mẹ cần khuyến khích trẻ tham gia làm những việc đơn giản phù hợp với lứa tuổi như: cất dọn bàn ăn, lau bàn, gấp khăn mặt, xếp đồ chơi...

Có thể thấy, phối hợp giữa gia đình và nhà trường đóng vai trò vô cùng quan trọng trong việc giáo dục kỹ năng tự phục vụ cho trẻ mầm non. Điều này đảm bảo tính nhất quán, liên tục và hiệu quả trong quá trình rèn luyện kỹ năng sống cho trẻ. Nếu cha mẹ và giáo viên áp dụng các cách dạy khác nhau, trẻ có thể bị bối rối hoặc thậm chí mất hứng thú trong việc rèn luyện kỹ năng tự phục vụ. Khi gia đình và nhà trường cùng thống nhất về các kỹ năng cần dạy và cách hướng dẫn, trẻ sẽ dễ dàng tiếp thu và hình thành thói quen hơn. Mặt khác, kỹ năng tự phục vụ cần được thực hành thường xuyên để trở thành thói quen. Nếu chỉ học ở trường mà về nhà không được thực hành, trẻ sẽ dễ quên hoặc không hình thành được kỹ năng một cách bền vững.

2.2. Những khó khăn, hạn chế trong hoạt động phối kết hợp giữa gia đình và nhà trường

Mặc dù sự phối hợp chặt chẽ giữa gia đình và nhà trường trong giáo dục kỹ năng tự phục vụ cho trẻ mầm non là cần thiết để đảm bảo tính nhất quán, liên tục và hiệu quả trong quá trình rèn luyện kỹ năng nhưng trên thực tế, hoạt động phối hợp này còn tồn tại nhiều khó khăn, hạn chế dẫn đến quá trình này chưa đạt hiệu quả như mong muốn.

Về phía gia đình của trẻ mầm non:

Chưa có sự thống nhất về nhận thức và quan điểm giáo dục do một số cha mẹ trẻ chưa nhận thức đầy đủ về tầm quan trọng của kỹ năng tự phục vụ đối với sự phát triển toàn diện của trẻ. Họ có thể cho rằng trẻ còn nhỏ, chưa cần phải tự lập sớm. Một số cha mẹ lại quá bao bọc con cái, sợ con vất vả nên thường làm thay, trong khi ở trường giáo viên khuyến khích trẻ tự làm. Sự khác biệt này gây ra mâu thuẫn trong quá trình giáo dục.

Một số cha mẹ của trẻ còn thiếu kỹ năng và phương pháp giáo dục. Cha mẹ có thể chưa biết cách hướng dẫn trẻ thực hiện các kỹ năng tự phục vụ một cách khoa học và hiệu quả. Một số cha mẹ có thể thiếu kiên nhẫn, dễ nổi nóng khi trẻ làm

chưa đúng hoặc quá cầu toàn, ép buộc trẻ phải làm hoàn hảo, khiến trẻ áp lực và sợ hãi khi thực hiện các kỹ năng.

Một số phụ huynh không thường xuyên trao đổi với giáo viên về tình hình rèn luyện kỹ năng của trẻ, dẫn đến thiếu sự thống nhất trong phương pháp giáo dục.

Ngoài ra, do áp lực công việc và cuộc sống của xã hội ngày nay, nhiều cha mẹ trẻ bận rộn với công việc và ít có thời gian dành cho con. Điều này dẫn đến việc thiếu sự quan tâm và đầu tư vào việc rèn luyện kỹ năng tự phục vụ cho trẻ tại nhà. Một số gia đình có người giúp việc chăm sóc trẻ, khiến trẻ bị làm thay và không có cơ hội thực hành kỹ năng tự phục vụ.

Về phía nhà trường:

Việc trao đổi thông tin giữa giáo viên và phụ huynh còn hạn chế, chủ yếu thông qua sổ liên lạc hoặc các buổi họp phụ huynh định kỳ. Điều này khiến thông tin không kịp thời và đầy đủ.

Các hoạt động phối hợp chủ yếu diễn ra dưới hình thức họp phụ huynh, chưa khai thác đầy đủ các cách thức hợp tác hiệu quả như tổ chức hội thảo, các buổi tập huấn, giao lưu trực tuyến giữa giáo viên và phụ huynh.

Một số giáo viên chưa có phương pháp phù hợp để thu hút sự tham gia của phụ huynh, dẫn đến sự phối hợp chưa đạt hiệu quả mong muốn.

Ứng dụng công nghệ vào quản lý và tổ chức giáo dục kỹ năng vẫn còn hạn chế, chưa được tận dụng tối đa để tăng cường sự kết nối giữa phụ huynh và nhà trường.

2.3. Biện pháp tăng cường hoạt động phối hợp giữa nhà trường và gia đình để giáo dục kỹ năng tự phục vụ cho trẻ mầm non

Thứ nhất, cần tăng cường giao tiếp giữa nhà trường và gia đình: Tổ chức hội thảo, chia sẻ kinh nghiệm, sử dụng các nhóm trao đổi trên mạng xã hội để cập nhật thông tin nhanh chóng và hiệu quả.

Thứ hai, xây dựng chương trình giáo dục nhà trường với các hoạt động mở rộng tại gia đình: Thiết kế các hoạt động có sự tham gia của phụ huynh, chẳng hạn như các buổi học trải nghiệm tại nhà, nơi phụ huynh có thể cùng con thực hành các kỹ năng được học tại trường.

Thứ ba, tổ chức các hoạt động trải nghiệm: Tổ chức những buổi sinh hoạt gia đình - nhà trường nhằm gắn kết các bên, chẳng hạn như ngày hội

gia đình, hội thi kỹ năng dành cho học sinh với sự tham gia của cả phụ huynh.

Thứ tư, xây dựng tài liệu hướng dẫn: Nhà trường có thể cung cấp tài liệu hướng dẫn giúp phụ huynh biết cách hỗ trợ con phát triển kỹ năng tại nhà, từ việc rèn luyện tính tự lập đến cách xử lý các tình huống trong cuộc sống hàng ngày.

Thứ năm, tăng cường ứng dụng công nghệ vào giảng dạy: Nhà trường có thể triển khai các nền tảng học tập trực tuyến, video hướng dẫn kỹ năng sống, các buổi hội thảo trực tuyến giúp phụ huynh và học sinh tiếp cận thông tin một cách linh hoạt và thuận tiện hơn.

Thứ sáu, đào tạo đội ngũ giáo viên: Giáo viên cần được trang bị kỹ năng tổ chức và hướng dẫn phụ huynh trong việc dạy kỹ năng cho học sinh,

giúp họ có phương pháp giao tiếp và hợp tác hiệu quả hơn với gia đình.

III. KẾT LUẬN

Quản lý hoạt động phối hợp giữa nhà trường và gia đình là chìa khóa quan trọng giúp phát triển kỹ năng tự phục vụ cho trẻ mầm non hiệu quả. Sự phối hợp không chỉ giúp trẻ tiếp thu và thực hành kỹ năng một cách tốt hơn, mà còn tạo nên sự thống nhất trong phương pháp giáo dục giữa hai môi trường quan trọng này. Khi có sự phối hợp chặt chẽ, học sinh sẽ được phát triển toàn diện, tự tin và có khả năng thích ứng tốt hơn trong cuộc sống sau này. Đây không chỉ là trách nhiệm của nhà trường mà còn là nghĩa vụ của mỗi gia đình trong việc chuẩn bị cho con một tương lai vững chắc và bền vững.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Văn bản hợp nhất số 01/VBHN-BGDĐT ngày 13/4/2021 của Bộ GDĐT về Thông tư ban hành Chương trình giáo dục mầm non.
2. Nguyễn Thị Hoà (2018), Giáo trình Giáo dục học mầm non, Nxb Đại học Sư phạm.
3. OECD (2018), *The Future of Education and Skills: Education 2030*, Paris.
4. UNESCO (2017), *Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives*, Paris.